

STRAJK W NOWEJ HUCIE

26 kwietnia – 18 maja 1988

W 35. ROCZNICĘ
ZRYWU HUTNIKÓW

CORAZ DROŻEJ, CORAZ BIEDNIEJ

Kuriozum PRL-u: władza chwali się, że kupiła cytrusy społeczeństwu – oficjalny komunikat PAP.

Komunistyczno-wojskowa władza Jaruzelskiego nie rozwiązała żadnego problemu PRL-u. Dodała nowe, uruchamiając krwawy aparat represji. W stanie wojennym życie straciło ponad 100 osób, około 10 tys. zostało internowanych, niepoliczalna jest liczba represji, zatrzymań i szykan wobec obywateli.

fot. NAC, Wikimedia Commons (Adrian Gryczuk)

Znienawidzona twarz stanu wojennego – rzecznik prasowy rządu Jerzy Urban cynicznie kpił, że rząd się sam wyżywi.

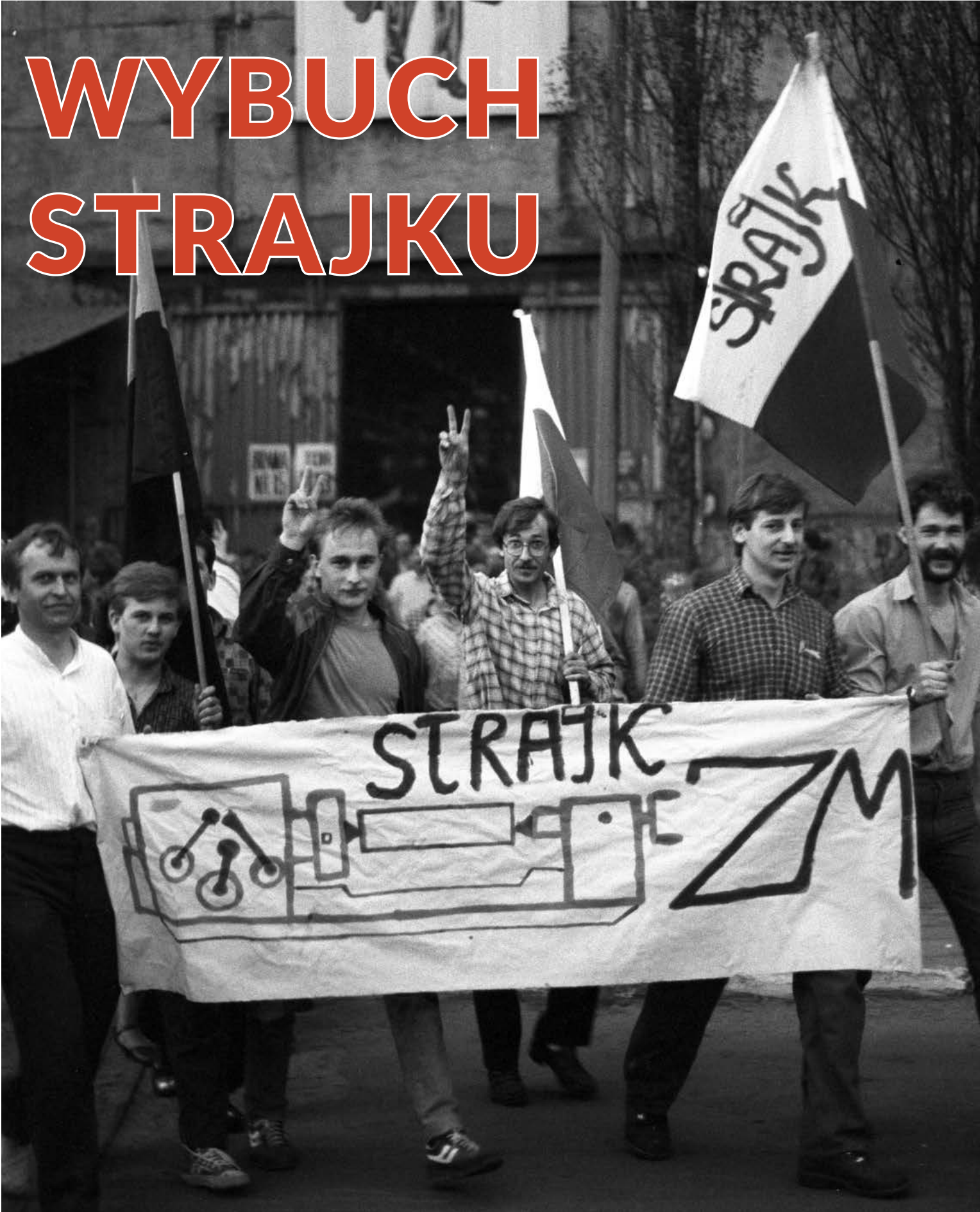
Hasła komunistycznej ideologii obrażały tysiące pracujących w całym kraju. Propagandowy przekaz wywoływał odwrotny od zamierzonego przez władze skutek.

Ciągle pogarszająca się sytuacja materialna i społeczna Polaków, nagłe, skokowe, bardzo wysokie podwyżki żywności oraz innych artykułów pierwszej potrzeby stanowiły podłoże fali wiosenno-letnich strajków, która przełała się przez PRL w 1988 r. Po kilkuletnim zamrożeniu aktywności obywatelskiej wywołanej przez stan wojenny społeczeństwo znów powiedziało: dość! Strach i pałka ZOMO już nie skutkowały.

In the spring and summer of 1988, a wave of strikes swept through the People's Republic of Poland. The constantly deteriorating material and social conditions as well as sudden increases in the prices of food and necessities led to widespread unrest. After the several years-long freeze put on civic activity by martial law, the society once more decided to say – enough! Fear and militia's truncheons no longer had their intended effect.

fot. Andrzej Stawiarski

WYBUCH STRAJKU

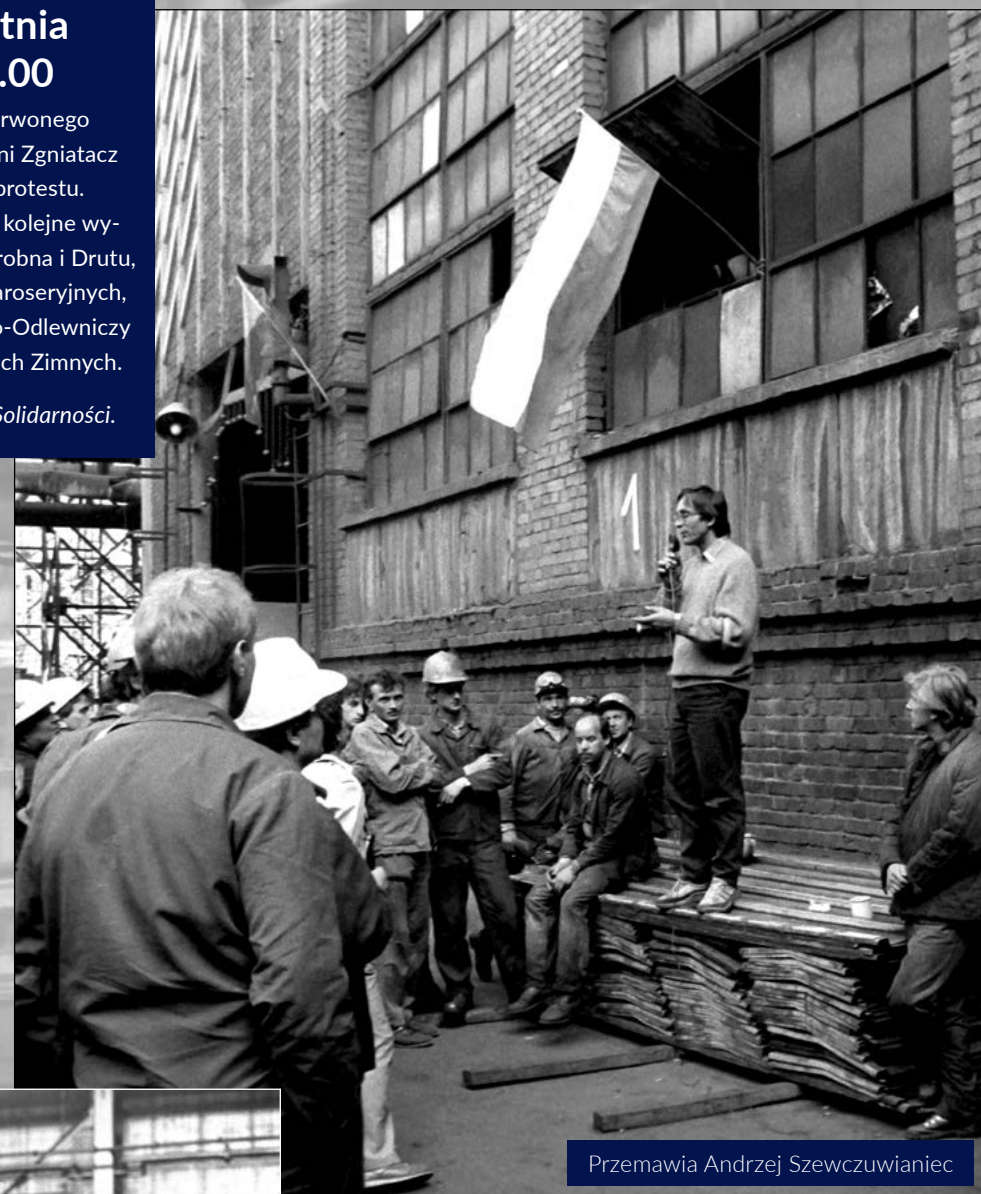

26 kwietnia
godz. 9.00

Włączenie czerwonego światła na Walcowni Zgniatacz dało sygnał do protestu. Stopniowo stawały kolejne wydziały: Walcownia Drobną i Drutu, Walcownia Blach Karoseryjnych, Zakład Mechaniczno-Odlewniczy oraz Walcownia Blach Zimnych.

Nadeszła Wiosna Solidarności.

fot. Andrzej Stawiarski

Przemawia Andrzej Szewczuwaniec

Większość składu Komitetu Strajkowego (poza Andrzejem Szewczuwaniecem) tworzyli działacze, członkowie i sympatycy NSZZ „Solidarność”. Strajk od pierwszego dnia był odbierany przez władzę i opozycję jako protest „Solidarności”.

Wchodzący do składu Komitetu Strajkowego działacze podziemnej „Solidarności” do żądań strajkowych dodali postulaty solidarności społecznej podwyżki i rekompensaty dla pracowników oświaty, służby zdrowia, rencistów i emerytów oraz przywrócenie do pracy hutników zwolnionych za działalność związkową.

The majority of the Strike Committee was composed of activists, members, and sympathizers of the 'Solidarity' Trade Union. From the very first day, the strike was perceived by both the authorities and the opposition as a 'Solidarity' protest. Among the strike demands, calls for social solidarity were included - raises and compensation for workers in education and healthcare, pensioners and retirees, and the reinstatement of steelworkers fired for their union activities.

DOŁĄCZAJĄ KOLEJNE ZAKŁADY

Przemawia Mieczysław Gil, po prawej Andrzej Szewczuwaniec

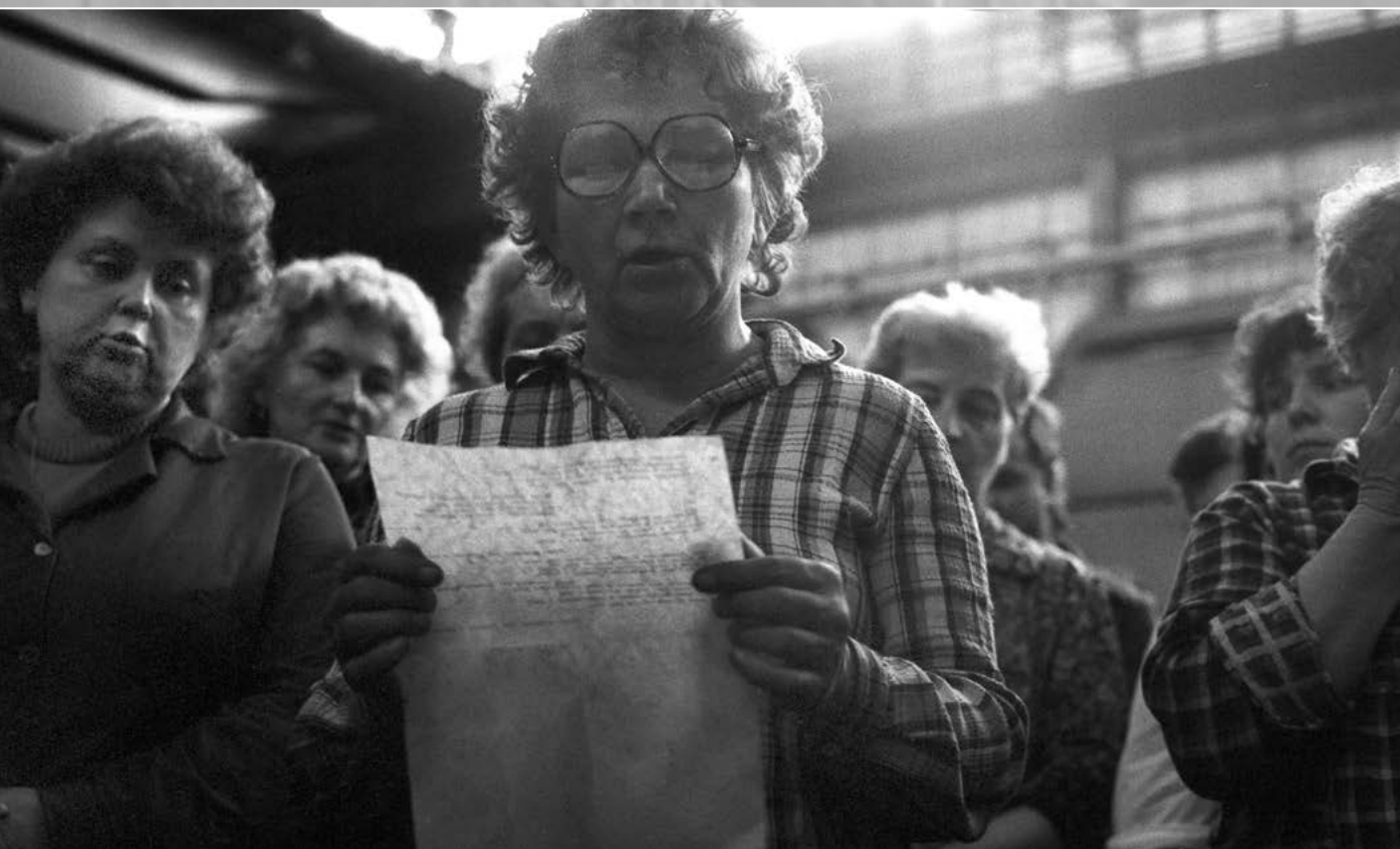

fot. Andrzej Stawiarski

Czynnie strajkowało dziewięć wydziałów Kombinatu HIL: Walcownia Zgniatacz, Walcownia Drobną i Druću, Walcownia Taśm, Walcownia Blach Zimnych, Walcownia Karoseryjna, Odlewnia Żeliwa, Zakład Mechaniczny oraz Wydział Konstrukcji Stalowych. W strajku wspomagającym uczestniczyło dwanaście innych wydziałów.

Poza działaczami z okresu pierwszej „Solidarności”, oraz ze struktur podziemnych pojawiły się również osoby młode, dotychczas niezaangażowane w działalność opozycyjną. Władza musiała się ugiąć pod sztafetą pokoleń. Taki rozwój wydarzeń nie dawał jej żadnej nadziei na przeczekanie sytuacji.

Nine departments of the Lenin Steelwork Plant took an active part in the strike: Rolling Mill 'Zgniatacz', the Small Bar and Wire Rod Rolling Mill, the Strip Rolling Mill, the Cold Sheet Rolling Mill, the Car Body Rolling Mill, the Iron Foundry, the Mechanical Plant, and the Steel Construction Department. Twelve other departments participated in the supporting strike. In addition to activists from the period of the first 'Solidarity', and from the underground movement, many young people not previously involved in opposition activities joined the struggle. The authorities had to bow to the conjoined efforts of several generations. Such developments made any attempts at "waiting out" the situation futile.

fot. Andrzej Stawiarski

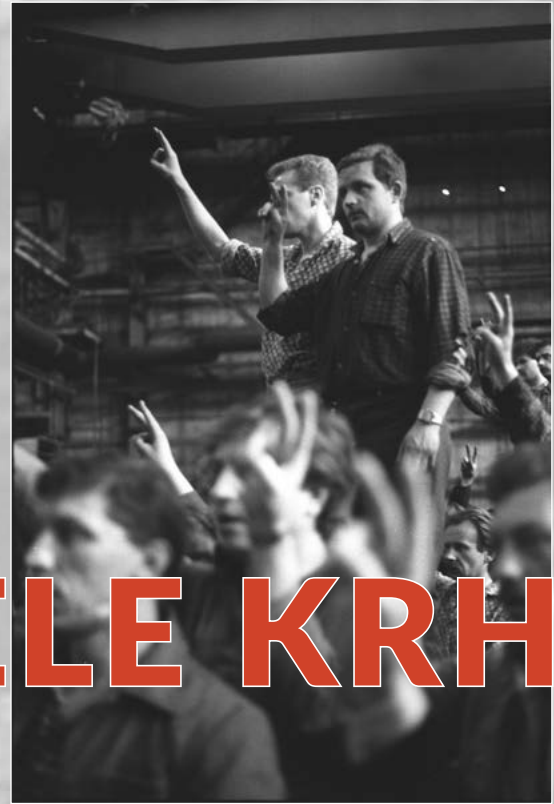

DO STRAJKU DOŁĄCZAJĄ PRZEDSTAWICIELE KRH

(Komisji Robotniczej Hutników)

fot. Andrzej Stawiarski

Czwarty od lewej (w okularach) Andrzej Szewczuwaniec, kolejno: Mieczysław Gil i Kazimierz Fugiel

Jan Ciesielski

26 kwietnia do kombinatu przedostali się działacze jawnej KRH (Komisji Robotniczej Hutników) Stanisław Handzlik oraz Jan Ciesielski, którzy początkowo byli doradcami strajkujących. W czwartym dniu strajku dołączył Mieczysław Gil. Wszyscy trzej zostali członkami Komitetu Strajkowego. Edward Nowak wraz z Grzegorzem Surdym, utworzyli – jako rzecznicy strajku – centrum informacyjne strajkujących w mieszkaniu Grzegorza Surdego na os. Na Stoku.

On April 26, activists of the Steelworkers' Committee, who had previously counselled the strikers – Stanisław Handzlik and Jan Ciesielski – entered the plant.

On the fourth day of the strike, Mieczysław Gil joins, becoming a member of the Lenin Steelworks Strike Committee. Edward Nowak and Grzegorz Surdy, as spokesmen of the strike, create an information centre for the strikers in Surdy's apartment.

MSZA NA KALINOWYM

Po Mszy św. uformował się pochód poparcia z obrazem Matki Bożej Częstochowskiej

fot. Andrzej Stawiarski

Msza św. w budowanym kościele na os. Kalinowym

Ważny głos wsparcia pochodził ze strony nowohuckich środowisk parafialnych, szczególnie parafii mistrzejowskiej, w której wikariuszem był ks. Kazimierz Jancarz, oraz parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej na os. Szklane Domy.

Kordon licznie zgromadzonych oddziałów ZOMO zablokował pokojowy pochód na Plantach Bieńczyckich, który uformował się po Mszy św. i krótkim wiecu. ZOMO zarekwirowało kopię obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, którą uczestnicy marszu nieśli na czele pochodu. Władze zatrzymały pochód, aresztując m.in. Ryszarda Bociana, Jacka Smagowicza, Zbigniewa Romanowskiego oraz Andrzeja Ruska mimo braku jakiegokolwiek oporu maszerujących i w pełni pokojowego, religijnego charakteru manifestacji.

An important voice of support came from the local parish circles, especially the parish of Mistrzejowice, where Rev. Kazimierz Jancarz was the vicar, and the parish of Our Lady of Częstochowa on the Szklane Domy housing estate.

Participants in the Mass 'for the Fatherland' celebrated on May 1 at the under-construction church of St. Joseph on the Kalinowe housing estate. A peaceful protest, which formed after the Mass, was blockaded in Bieńczycki Park by a cordon of numerous ZOMO (paramilitary-police formation) troops. ZOMO seized a copy of the image of Our Lady of Częstochowa, which the protesters were carrying at the head of the procession. The authorities stopped the march and arrested Ryszard Bocian, Jacek Smagowicz, Zbigniew Romanowski, and Andrzej Rusk, among others. The arrests took place despite the absence of any resistance from the activists and the explicitly peaceful and religious nature of the demonstration.

1 MAJA NA STRAJKU

Przemarsz hutników pod bramę główną Kombinatu HiL

Ksiądz Kazimierz Jancarz

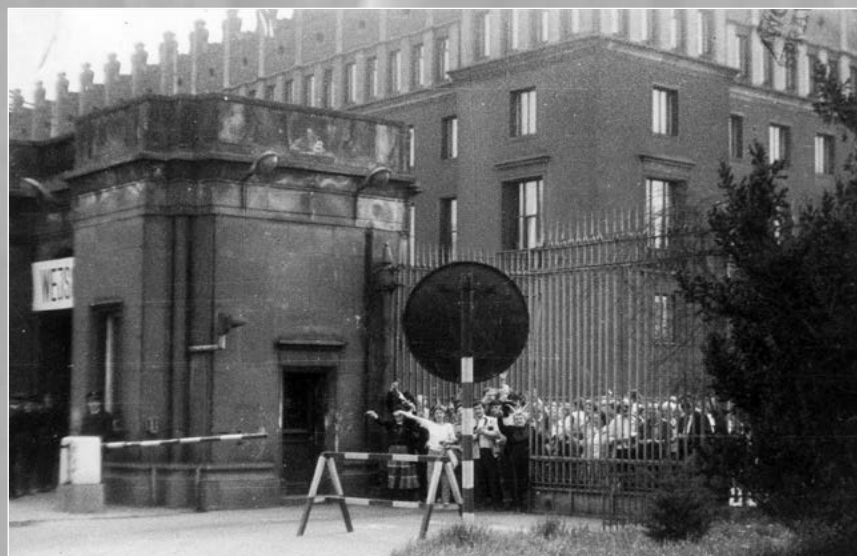
1 maja 1988 r. księdzu Kazmierzowi Jancarzowi udało się przedostać na teren Kombinatu w karetce pogotowia. O godz. 10.30 wspólnie z ks. Józefem Orawczakiem z parafii Matki Bożej Królowej Polski odprawił Mszę św. dla strajkujących w hali wydziału Walcowni Blach Karoseryjnych. Po nabożeństwie Mieczysław Gil zaapelował do zebranych: „Solidarnie łączmy się dziś w jedną hutniczą rodzinę”.

O godz. 14.30 został zorganizowany marsz z poszczególnych wydziałów Kombinatu pod bramę główną HiL, gdzie odbył się wiec. Hutnicy przywitali się z rodzinami oczekującymi po drugiej stronie bramy. Podczas przemarszu śpiewano pieśni, skandowano: „Chleba i wolności!”.

After a mass on the premises of the Car Body Rolling Mill, celebrated by Rev. Kazimierz Jancarz and Rev. Józef Orawczak, Mieczysław Gil appealed to those gathered: “Today we unite in solidarity as one steelmaking family”.

At 2:30 pm a march from the various departments of the plant to the main gate of Lenin Steelworks was organized. There a rally was held. Steelworkers happily greeted the families waiting on the other side of the gate. Union songs were sung, and the strikers chanted: “Bread and freedom!”.

fot. ze zbiorów Archiwum IPN

ŚWIĘTO KONSTYTUCJI 3 MAJA

Dwa dni później, w święto Konstytucji 3 maja, Mszę św. odprawił ks. Tadeusz Isakowicz-Zalewski, a jego decyzja o pozostaniu w Kombinacie w roli kapelana strajkujących była ważnym gestem poparcia dla hutników, podtrzymującym ich na duchu.

fot. Andrzej Stawiarski

On Labor Day, May 1, 1988, Rev. Kazimierz Jancarz managed to get into the plant in an ambulance. At 10:30 am, together with Rev. Józef Orawczak from the parish of Our Lady Queen of Poland, they celebrated a mass for the strikers in the hall of the department of the Car Body Rolling Mill.

Two days later, on May 3rd Constitution Day, a mass on the plant's premises was celebrated by Rev. Isakowicz-Zalewski. His decision to remain at the steelworks as the strikers' chaplain was an important gesture of support for the workers.

PRÓBY MEDIACJI

4 maja przybyła do Kombinatu HiL grupa mediatorów (z upoważnienia sekretarza generalnego Episkopatu Polski oraz metropolity krakowskiego, a za zgodą władz): red. Halina Bortnowska, mec. Jan Olszewski i prof. Andrzej Stelmachowski.

Po całodziennych rozmowach ze strajkującymi i z dyrekcją udało się wypracować wstępne porozumienie, w myśl którego sprawa podwyżek dla pracowników oświaty, służby zdrowia oraz emerytów i rencistów miała zostać poruszona w trakcie obrad Przedstawicieli Rządu i Konferencji Episkopatu Polski. Dyrektor HiL Eugeniusz Pustówka obiecał nie utrudniać zatrudnienia zwolnionych działaczy „Solidarności”. Władza, łamiąc te i poprzednie ustalenia, wybrała rozwiązania siłowe.

fot. Andrzej Stawiarski

On May 4, a group of mediators (under the authority of the Secretary General of the Polish Episcopate and the Archbishop of Kraków, and with the consent of the authorities) arrived at the Lenin Steelworks: journalist Halina Bortnowska, attorney Jan Olszewski and Professor Andrzej Stelmachowski. After day-long talks with the strikers and the management of the plant, a preliminary agreement was reached. Raises for education and health-care employees, as well as pensioners, were to be approved during the deliberations of a joint government-episcopate commission. Director Pustówka promised not to hinder the reemployment of laid off 'Solidarity' activists. However, the authorities broke these and previous arrangements, choosing forceful solutions.

BRUTALNAPACYFIKACJA STRAJKU

fot. Paweł Zechenter

W nocy z 4 na 5 maja o godz. 2.00 nastąpił brutalny atak oddziałów ZOMO na Kombinat. Strajkujący byli bici, pomimo że nie stosowali czynnego oporu i sprzeciwiali się przemocy biernymi metodami, np. nie spełniając poleceń wydawanych przez agresorów. Część hutników odniosła obrażenia takie jak: pobicie całego ciała, utrata przytomności, wstrząs mózgu, obrażenia wewnętrzne, uszkodzenie śledziony. Ze strony władz ruszyła kampania kłamstw: głoszone, że nikt nie ucierpiał podczas operacji „przywracania porządku”. „Operacja milicyjna trwała kilkadziesiąt minut, nikt nie odniósł obrażeń” – kłamał rzecznik rządu Jerzy Urban, podobnie jak główny lekarz wojewódzki Zdzisław Wójcik.

On May 5 at 2 am ZOMO troops launched a brutal attack on the plant. Despite their lack of active resistance many of the strikers were ruthlessly beaten, sustaining concussions, severe bruising, and internal injuries.

A campaign of lies was spun on the part of the authorities – proclaiming that no one was hurt during the ‘restoration of order’ operation. ‘The operation lasted several dozen minutes, and no one was injured’ - lied the government spokesman Jerzy Urban, as did the chief provincial doctor Zdzisław Wójcik.

STRAJK ABSENCYJNY

Milicyjne zdjęcia po pacyfikacji. Na środkowym zdjęciu rozsypane komunikanty.

Numer 7(155) „Hutnika” z 27 kwietnia z postulatami strajkujących

Nie mogąc kontynuować strajku okupacyjnego, za-
łoga Kombinatu przystąpiła do strajku absencyjnego.
Do pomocy włączyły się środowiska lekarskie, wy-
pisując strajkującym masowo zwolnienia lekarskie.
16 maja zostali zwolnieni ostatni z aresztowanych,
a dzień później zebrał się cały skład Komitetu Straj-
kowego, który ogłosił przekształcenie Komitetu
Strajkowego w Komitet Organizacyjny NSZZ „Soli-
darność” KM Nowa Huta oraz ogłosił zakończenie
strajku absencyjnego i powrót do pracy od 18 maja.

Unable to continue the plant's occupation, the
steelworkers went on an absentee strike. The
medical society joined in to help, writing out sick
leaves to the strikers en masse. On May 16, the
last of those arrested were released. The day after,
the entire Strike Committee met and proclaimed
the committee's transformation into the Organizing
Committee of the 'Solidarity' Union for Nowa Huta.
The absentee strike ended, and the strikers returned
to work on May 18.

WSPARCIE DLA STRAJKUJĄCYCH

fot. ze zbiorów Fundacji CDCN

Głosy poparcia płynęły z całej Polski.

Próbami wsparcia krakowian dla strajku była Msza św. na Wawelu 3 maja i wiec niezależnych organizacji (wystąpienia Andrzeja Izdebskiego, Ryszarda Bociana nagrane przez NTV Mistrzejowice) na wawelskich krążankach oraz późniejsza próba pochodu, która została brutalnie spacyfikowana przez esbeków w cywilu i oddziały ZOMO. 8 maja, w święto św. Stanisława, z kościoła na Skałce wyruszyła tradycyjna procesja. Jej uczestnicy nieśli transparenty domagające się zwolnienia aresztowanych i wspierające wciąż strajkujących hutników.

Voices of support came from all over Poland.

In further attempts to support the strike, a mass was held at the Wawel Castle on May 3, followed by a rally of independent organizations in the Wawel cloisters (with speeches by Andrzej Izdebski and Ryszard Bocian). A later attempt at a march was brutally pacified by SB and ZOMO troops. On May 8, on the feast of St. Stanislaus, a solidarity march set off from the Paulinian Church 'Skałka'.

POMOC DLA ARESZTOWANYCH I REPRESJONOWANYCH

UWOLNIC
KOMITET STRAJKOWY
KAZIMIERZA FUGŁA
WIESŁAWA MAZURKIEWICZA
MACIEJA MACHA
MIĘCZYŚŁAWA GILA
BOGDANA WRÓBŁA
KRZYSZTOFA WRÓBŁA

Strajk w KM HiL był pierwszym protestem na tę skalę od wprowadzenia stanu wojennego. Mimo brutalnej akcji milicji władzom nie udało się przywrócić „ładu społecznego”. Zakonczony strajk był połowicznym zwycięstwem strajkujących.

Nieugięta postawa hutników i trwanie w strajku absencyjnym – przy wydatnej pomocy nowohuckich środowisk kościelnych – wymogły na władzach decyzję o wypuszczeniu zatrzymanych. Rok później Wiosna Solidarności wydała swoje owoce.

The strike at the Lenin Steelworks was the first protest of this scale since the introduction of martial law. Despite the brutal police repression, the authorities failed to restore 'social order'. The strike proved to be a partial victory for the protesters.

The unbreakable resolve of the steelworkers, the continuation of the absentee strike, and the considerable help of local church circles led to the authorities' decision to release the detainees. A year later the 'Spring of Solidarity' bore its fruits.

